

Yeni Kurulan Bir Üniversiteyi Neden Seçelim?

E. Erkut, 31 Temmuz 2014

Üniversite tanıtımına gelen öğrenci annesi sunumu dikkatle izledikten ve diğer sorulara verilen cevapları dinledikten sonra biraz da çekinerek elini kaldırdı: “Hocam tüm duyduğum çok etkileyici ama yanlış anlamazsanız size bir aile dostumuzun sorusunu nakletmek isterim: Yeni kurulan bir üniversite riskli değil midir?” Bu sahneyi 2008’den bu yana defalarca izledim. Tabii bu soru farklı şekillerde de soruldu:

- “Oturmuş bir üniversiteyi tercih etmek varken adı sanı duyulmamış bir okulu neden seçelim?”
- “Yeni açılan bir restoranı denerim, beğenmezsem bir daha gitmem, ama üniversiteyi seçince değiştirme şansımız yok. Neden burayı seçelim?”
- “Hocalarınız iyi görünüyor ama seneye burada olacaklar mı?”
- “Pıtırak gibi yeni üniversite açılıyor. Hangisi iyi hangisi kötü nasıl bileceğiz?”
- “Ya batarsanız veya kapatırsanız, bizim çocuk ne olacak?”

Özyeğin Üniversitesi’nin hızlı yükselişi nedeniyle son birkaç yıldır bu soruyu unutmaya başlamıştım ki, yeni kurulan MEF Üniversitesi’nde göreve başlayınca aynı soru ile yeniden karşılaştım. Tanıtım döneminde bu soruyu dilim döndüğünce cevaplamaya çalıştım. Ama tanıtım bitince bu konuda bir yazı yazıp düşüncelerimi etraflı bir şekilde anlatmaya karar verdim. Umuyorum bu yazı seneye üniversite tanıtımda benzeri soruların gelme olasılığını da azaltır.

Yeni Üniversite Dinamikleri

Yeni kurulan bir üniversitede eğitim almak ile eski bir üniversitede eğitim almak arasında önemli farkların olduğu yadsınmaz. Yeni kurulan üniversitede mutlaka öğrenciler bazı sıkıntılar çekeceklerdir. Örneğin, yılda 1,000 öğrenci alarak 5,000 öğrenciye ulaşmayı planlayan bir üniversitenin, daha ilk yıldan 5,000 kişilik bir kampüs inşa etmesi hem ekonomik değildir, hem de üniversitenin planlama esnekliğini azaltır. Dolayısıyla, yeni kurulan bir üniversitedeki öğrencilerin bazı hizmetlere ulaşımı eski üniversitelere göre daha kısıtlı olabilir. Örneğin yeni kurulan birçok üniversitenin ilk inşa edeceği binaların içinde spor merkezi veya yurt olmayabileceğinden, ilk yıl giren öğrenciler hem bu hizmetlerden hemen yararlanamayacaklar, hem de birkaç yıl inşaat ile birlikte yaşayacaklardır. Bu dezavantajlar kısmen ilk yıl MEF’i seçen öğrenciler için de söz konusudur.

Öte yandan, eğitimden ve temel hizmetlerden ödün verilmeyeceği için, öğrencilerin bu hizmetlere ulaşımı eski üniversitelere oranla daha ileri düzeyde olacaktır. Örneğin, Eylül 2014 itibarı ile MEF üniversitesinde 64 (doktoralı) öğretim üyesi, 13 asistan, ve 28 öğretim görevlisi olmak üzere 105 kişilik bir akademik kadroya karşı 500 civarında öğrenci olacaktır. 5 öğrenciye bir akademik kadro dünyada pek eş benzeri bulunmayan bir orandır, ve bu orandan yararlanmayı bilen öğrenciler için bu eşsiz bir fırsattır. Benzer nedenlerle, bir üniversiteye ilk yılında giren öğrencilerin staj ve değişim programlarına ulaşımı da uzun vade ortalamasının çok üzerinde olacaktır. Bunun yanında, ilk mezunlar üniversitenin sözcüleri “vitrini” veya “kartviziti” olacağından, ilk yıl giren öğrencilerin potansiyellerine erişebilmeleri için üniversitenin tüm kaynaklarını seferber edeceği şüphesizdir.

Yani, bariz bazı kuruluş dezavantajların yanında çok belirgin kuruluş avantajları da vardır, ve aday öğrenciler kendileri için neyin daha önemli olduğuna karar vermek durumundadırlar. Tam teşekküllü bir kampüs mü, yoksa neredeyse birebir eğitim/öğretim mi?

Tercih ve Risk

Her türlü tercihte bir risk vardır. Riskleri doğru analiz etmek için gerekenler, beklentileri belirlemek ve o beklentilerin gerçekleşme olasılıklarını tahmin etmektir.

Birçok alternatif arasından birisini seçtiğimiz zaman bir değil iki türlü risk söz konusudur:

- 1) Seçtiğimiz alternatifin diğerlerinden kötü çıkması
- 2) Seçmediğimiz alternatifin seçtiğimizden iyi çıkması

Üniversite tanıtımına gelen adaylar ve aileleri yukarıdakilerden birinci riski (haklı olarak) sorgularken, ikinci riski pek düşünmemektedirler. Halbuki kanımca bu risklerin ikisi de önemlidir ve simetrik bir analiz için ikisinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. 2008 yılında Özyeğin Üniversitesi'nde tanıtımına gelenlere şunu söylemişim: “Yeni açılan adı sanı duyulmamış bir üniversiteye gelme riskini düşünüyorsunuz. Ama bir de buraya gelmeme riskini düşünün. Benim hedefim buraya gelenleri çıkabilecekleri en yüksek noktaya çıkarmak; gelmeyenleri de pişman etmek.”

Veriler

Yeni açılan bir üniversitenin ne kadar başarılı olabileceği sorusuna cevap ararken şu anda “eski ve oturmuş” olarak düşünülen üniversitelerin yeni açıldığı dönemlere bir göz atmak yararlı olabilir.

1960 yılına geri gidelim. Ülkede sayısı az da olsa, eski ve köklü birkaç üniversite var: örneğin İstanbul, Ankara, Ege,... Ankara’da özel statü ile yeni bir üniversite kuruluyor. Türkiye’nin mütevelli heyeti ile yönetilen ve İngilizce eğitim veren tek üniversitesi. Kızılay’da küçük bir bina ile TBMM’nin arkasındaki barakalarda eğitim veriyor. İstanbul Teknik ve Yıldız Teknik dururken bu teknik üniversiteyi seçer miydiniz? Seçenler ODTÜ’nün ilk mezunlarından oldular.

Şimdi de 1986 yılına gidelim. Türkiye’ye “vakıf üniversitesi” diye yeni bir kavram geliyor, ve Ankara’nın dışında çorak bir arazide inşaat halinde olan tek binası ile ülkenin ilk vakıf üniversitesi açılıyor. Kampüs arazisinin iki yanında eski ve köklü ODTÜ ve Hacettepe dururken bu yeni üniversiteyi seçer miydiniz? Üniversite sınavı birincisi de dahil olmak üzere ilk 100’e giren gençlerden 49’u ilk yılında Bilkent’i tercih ettiler—bu sayı ikinci yıl 79’a çıktı.

İkisi de özel birer kanun ile açılmış olan bu iki üniversite ülkedeki diğer üniversitelerden çok farklı bir şekilde konumlandırılmışlardı (mütevelli heyeti, İngilizce eğitim, Orta Avrupa yerine Amerikan sistemi, şehir dışında kampüs üniversitesi, özel kontratlı ve yüksek maaşlı öğretim üyeleri). Yeni olmanın yanında farklılığın da ek bir risk getirdiğini gözönüne alırsak, bu iki üniversite Türkiye’nin belki de gelmiş geçmiş en riskli yeni üniversiteleri idiler. (Hatta açıldıktan 4 yıl sonra Bilkent’in “üniversite” titrini kullanmasını engellemek amacıyla Anayasa Mahkemesinde bir dava bile açıldı.) Ama bu iki üniversite, 2012-13 Times Higher Education (THE) sıralamasında Türkiye’den en yüksek sıralamayı alan iki üniversitesidir, ve birçok aday öğrencinin hedefi bu iki üniversiteye girebilmektir.

Bu örneklerin biraz eski olduğunu düşünüyor iseniz, yakın tarihten başka bir örnek verelim. 2008 yılında kiralık bir binada sadece bir program ve 12 doktoralı akademisyen ile kurulan Özyeğin Üniversitesi hızla büyüdü. Misyonu ve stratejik planı doğrultusunda hem akademik çalışmalara önem verdi, hem de öğrencilerini iş dünyasına hazırladı. Sanayi Bakanlığı'nın hazırladığı Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi sıralamasında bu yeni üniversite açıldıktan sadece 4 yıl sonra Sabancı, ODTÜ, ve Bilkent'in ardından 4. sırada idi. İlk mezunları istedikleri işlere yerleşti ve kariyerlerinde tırmanmaya başladılar bile. Bu çok taze örnekte de gördüğümüz gibi yeni kurulan bir üniversite daha ilk mezunlarını bile vermeden çok iyi bir yere gelebilir.

Peki yeni kurulan bir üniversitenin iyi bir yere gelme şansını nasıl ölçebiliriz?

Yeni Üniversiteleri Değerlendirmek

Üniversite seçmeye çalışan aday öğrenciler ve aileleri için kapsamlı bir "Üniversite Seçim Rehberi" hazırlamıştım—bu blogda okuyabilirsiniz. Yeni kurulan üniversiteleri değerlendirmek için birkaç ek soru sormak gerekir.

1. **Kurucu:** Üniversitenin kurucusu kimdir? Daha önce ne işlerle meşgul olmuş, nasıl başarılar elde etmiştir? Eğitim dünyası ile ilişkisi nedir? Ayırdığı kaynak ne seviyededir?
2. **Akademik yönetim:** Kurucu rektör kimdir? Akademik yöneticilik deneyimi var mıdır? Kurucu dekanlar kimlerdir? Akademik formasyonları ve yöneticilik deneyimleri ne seviyededir?
3. **Akademik kadro:** Akademik kadro nitelik ve nicelik açılarından yeterli midir? Kadro tam zamanlı mıdır? Kadronun kontratları kaçar yıllıktır?
4. **Kampüs:** Binalar üniversitenin malı mıdır, kiralık mıdır? Binaların değeri (yani üniversitenin malvarlığı) nedir?
5. **Program, pedagoji, sistem:** Üniversitede var olan programlar, uygulanacak olan pedagoji, kullanılacak sistemler detaylı olarak tarif edilmekte midir?
6. **Araştırma:** Üniversitenin araştırma programı nedir, araştırmacılara nasıl olanaklar sağlanmaktadır? Akademisyenlerin ders yükü nedir? Doktora programları açılacak mıdır?
7. **Hedef:** Üniversitenin kendisini ait olarak düşündüğü alt grupta başka hangi üniversiteler vardır? Üniversitede eğitim ücreti hangi okulların ücretine benzerdir?
8. **Esneklikler:** Üniversite öğrencilerine ne ölçüde esneklik sağlamaktadır? Yatay geçişler kolay mıdır? Seçmeli ders sayısı nedir? Çift anadal, yandal olanakları nedir? Her öğrenci değişim programlarından yararlanabilir mi?
9. **Burslar:** Üniversitenin burs politikası nedir? Ortalama burs seviyesi nedir? Bursların şartları var mıdır? Burslar yatay geçişlerde taşınabilir mi?
10. **Profesyonel Gelişim:** Üniversite akademik içeriğin yanında öğrencilerin profesyonel gelişimine (stajlar, yetkinlik geliştirme programları, kariyer destek programları) ne kadar önem vermektedir ve bu önemi nasıl hayata geçirmeyi planlamaktadır?

Bu soruların hepsine kesin cevap bulmak mümkün olmayabilir. Ama iyi bir araştırmacı aday, soruların çoğuna karar vermeyi kolaylaştıracak seviyede güvenilir cevaplar bulabilir.

Şöyle bir yeni üniversite hayal edelim: Eğitim ile ilgisi olmayan bir sanayici veya tüccar kendi adını taşıyan bir üniversite kursa, üniversite dışındakilerin tanımadığı ve yöneticilik deneyimi olmayan bir rektör getirirse, YÖK'ün şart koştuğu 50 Milyon TL dışında ek bir kaynak göstermese ve ufak/eski bir binada eğitime başlasa, öğretim kadrosunu emekli hocalardan oluştursa, ve bolca saat ücretli okutman kullanmayı planlasa, programları ve pedagojisi diğer üniversitelerden kopyalanmış olsa, ve üniversite dökümanlarında araştırmadan hiç bahsetmese, (ücreti ve burs seviyesi ne olursa olsun) bu üniversiteyi seçer misiniz? Ben seçmezdim.

Şimdi de MEF Üniversitesi'ni bu kriterler ışığında değerlendirelim:

1. Kurucu İbrahim Arıkan bir fizik öğretmenidir. 42 yıldan beri eğitimin içindedir. Önce dersaneleri, sonra da MEF Okulları ve MEF International Schools ile Türk eğitim camiasında tanınan ve saygı duyulan birisidir. İş hayatına eğitim ile atılmıştır, ve varlığının önemli bir kısmını eğitime harcayarak dünya standartlarında bir üniversite kurmak istemektedir.
2. Kurucu Rektör, İTÜ'nün eski rektörü olan Muhammed Şahin'dir. Rektör Yardımcılarından birisi Özyeğin Üniversitesi'nin kurucu rektörü, diğeri ise İTÜ'nün eski rektör yardımcısıdır. Aynı zamanda dekan da olan bu iki rektör yardımcısının dışındaki iki dekanın birisi Özyeğin Üniversitesi'nin dekan yardımcısı, diğeri ise TÜSiAD'ın "Okulda Üniversite" raporunun yazarıdır (ve MEF üniversitesi için yurda dönüş yapmıştır). Türkiye'de kurucu yönetim kadrosunda bu kadar deneyimli kişilerin bulunduğu başka bir vakıf üniversitesi yoktur.
3. Eylül 2014 itibarı ile MEF üniversitesinin kadrosunda 49 öğretim üyesi (Yardımcı Doçent, Doçent, ve Profesör) vardır. Bu öğretim üyelerinin yarısı yurt dışından doktoralıdır. Bunların yanında tümü yabancı öğretim görevlilerinden oluşan 27 kişilik bir İngilizce hazırlık okulu vardır. Kadronun tümü MEF Üniversitesinin tam zamanlı çalışandır ve kontratları en az iki yıllıktır. (Yönetici kadro kontratları üçer yıllıktır.)
4. Üniversite yaşamına Unik İstanbul projesinin bir parçası olan 16,000 metrekarelik iki blokta başlayacaktır. Bu iki bloğun sadece kaba inşaatı için 100 Milyon TL ödenmiş, içine de 50 Milyon TL harcanmıştır. Benim bildiğim kadarıyla tarihimizde ilk öğrencilerini almadan önce bundan daha büyük bir yatırım yapmış olan sadece bir vakıf üniversitesi var.
5. MEF Üniversitesi pedagojisini "flipped classroom" olarak seçmiştir ve bunu tüm kurum olarak uygulayacak olan dünyada ilk üniversitedir. Tüm programların ders programları uluslararası akreditasyon kurumlarının kriterlerine ve Bologna süreçlerine uygun olarak tasarlanmıştır.

Risk değerlendirmesi açısından bakılırsa, sözü uzatmaya gerek olmadığını, ve ilk 5 soruya yukarıda verilen cevapların yeterli olduğunu düşünüyorum. Bu üniversitenin riski nedir? Karar okuyucularıdır.

Oturmuş Üniversite mi, Yeni Üniversite mi?

Bu soruya iki cevabım var:

- 1) Karşı soru: Türkiye'de oturmuş (veya risksiz) üniversite olduğuna emin mısınız?
- 2) Oturmuş olduğunu düşündüğünüz üniversitenin hangi seviyeye oturduğuna dikkat edin.

1) Türkiye'deki üniversite riskleri

Dünyanın en ileri üniversite sistemlerinde 3 değişmez temel prensip vardır: akademik özgürlük, kurumsal özerklik, liyakat. Maalesef Türkiye'deki sisteminde bu prensiplerin üçü de mevcut değildir. Bu prensipler olmadan kurumsallaşmak (yani daha amiyane bir tabir ile "oturmak") mümkün değildir. Bu noktayı vurgulamak amacı ile üniversite ismi vermeden birkaç örnek vermek istiyorum:

- Ülkenin en eski üniversitelerinden birisinin eğitimi dili 5 yıl içinde önce Türkçe'den İngilizce'ye, sonra tekrar Türkçe'ye çevrildi. Öğrenci İngilizce eğitim alacağını düşünerek üniversite seçiyor, hazırlık okuyor, lisans programına başladığında üniversitenin dili Türkçe'ye çevriliyor. Bundan daha büyük bir risk düşünebiliyor musunuz?
- On yaşının üzerinde ve adı bilinen bir üniversitemiz kampüs inşaatı sırasında girdiği borçları ödeyemediğinden yabancı bir gruba satıldı. Şu anda bu üniversite ticari ölçümler ile yönetiliyor; kar etmeyen bölümleri küçültmek veya kapatmak, ve kar edecek yeni alanlar bulmak zorunda. Sizce bu bir risk midir? Eğer risk ise bu risk sadece yeni kurulan üniversiteler için mi geçerlidir?
- On yaşının üzerinde başka bir üniversite 2 yıl içinde (üçü asıl, ikisi vekaleten) 5 farklı rektör tarafından yönetildi. Rektörün üniversitenin en tepesindeki yönetici olduğunu düşünürsek, sizce bu bir risk midir? Bu ilginç olayın yeni kurulan bir üniversitede değil de oturmuş olduğu düşünülen bir üniversitede gerçekleşmiş olmasını nasıl karşılıyorsunuz?
- On yaşının üzerinde üçüncü bir üniversitenin rektörü YOK ile anlaşmazlığa düştüğü için mütevelli heyeti tarafından istifaya zorlandı. Açtığı davayı kazanan rektör birkaç yıl sonra göreve geri döndü. Görev süresi bittikten sonra, dava süresince kaybettiği süre için yeniden dava açtı, ve ikinci defa göreve iade edildi. Üniversitenin en tepesindeki bu fırtınanın bu nisbeten eski ve oturmuş olması gereken üniversiteyi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
- Yine on yaşının üzerinde bir üniversitenin kurucu mütevelli heyeti başkanı ülkedeki politik davalarından birisinde tutuklanmamak için yurt dışına gitmek zorunda kaldı. Bu bir risk mi?
- Bir üniversitenin rektörü kendisi hakkında ardarda açılan yolsuzluk davaları nedeniyle depresyona girdi ve intihar etti. Bir rektörü bu duruma düşmesine yol açabilecek bir sistemin olduğu bir ülkenin herhangi bir üniversitesinde risk olmaması mümkün mü?

Lafı dolandırmadan maalesef şu iki saptamayı yapmam gerekiyor:

- 1) Devlet üniversitelerinde rektör atamaları siyasi bir konudur, ve her rektörün üniversitenin üst düzey yönetim kadrosunu görevden alma yetkisi vardır. Birkaç bariz istisna dışında kalan devlet üniversitesinin birçoğunda terfi ve atamaların önemli bir kısmı liyakat sistemi ile değil, "eş-dost-kabile-camia" sistemi ile yapılmaktadır. Oturmuş gibi görünen devlet üniversiteleri her dört yılda bir "resetlenme" riski ile karşı karşıyadırlar. Özellikle iktidarın el değiştirdiği dönemlerde devlet üniversitelerinde ciddi depremler yaşanmıştır. Varolan üniversite sistemimiz üniversiteyi bu türlü dış etkilerden koruyabilecek şekilde kurgulanmamıştır.
- 2) Birkaç bariz istisna dışında kalan vakıf üniversitelerinin birçoğunda kurucular üniversitenin sahibi gibi davranmakta, ve üniversitenin operasyonel birçok kararına doğrudan müdahale etmektedirler. Üniversitelerin akademik yöneticilerini koruyacak bir sistem mevcut değildir. Dolayısıyla akademik prensipleri ve hedefleri ön plana alan kararlar yerine ekonomik prensipleri öne çıkaran kararlar alınabilmekte, örneğin öğretim üyelerinin kontratları Temmuz ayında sona erdirilebilmekte, veya pahalı görülen aktiviteler akademik önem ve değerlerine bakılmadan iptal edilebilmektedir.

Özetle, Türkiye’deki üniversite sisteminde ciddi riskler vardır, ve “oturmuş” üniversite seçerek bu riskleri bertaraf etmek maalesef mümkün değildir.

2) Oturmuş üniversite mi dediniz?

Oturmuş üniversiteyi tercih etmenin mantığı, yeni kurulan üniversitenin oturmuş üniversite seviyesine gelemeyeceği çekincesidir. Türkiye’deki üniversitelerin dünya sıralamalarındaki yeri düşünülürse, sorgulamayı bilenlerde oturmuş üniversitelerin çoğunun oturmuş olduğu seviyelerin çok da iç açıcı olmadığı yönünde bir şüphe uyanabilir. Bu konuyu verilerle irdelemek istiyorum.

Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2014_gyue_siralama.pdf:

Bilim, Sanayii, ve Teknoloji Bakanlığı tarafından TÜBİTAK’a 3 yıldır yaptırılan Girişimci ve Yenilikçi Üniversite endeksi Türkiye’deki en kapsamlı sıralama çalışmalarından birisidir. Bu endeks ile üniversiteler, bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliği, fikri mülkiyet havuzu, işbirliği ve etkileşim, girişimcilik ve yenilikçilik kültürü ile ekonomik katkı ve ticarileşme boyutları altında 23 göstergeye göre sıralanırlar. İstanbul’daki 38 vakıf üniversitesinin 2014 sıralamasındaki yerlerine bakalım. İlk 6’da 3 İstanbul vakıf üniversitesinin (Sabancı #2, Koç #5, Özyeğin #6) bulunması bu sıralamaya daha önce bakmamış olanlara şaşırtıcı gelebilir. Fakat kanımca esas şaşırtıcı olan, diğer 35 İstanbul vakıf üniversitesinin ilk 25’e girememiş olmasıdır. Altısı 26-50 arasındadır, diğerleri ise ilk 50’ye bile girememiştir. Vakıf üniversitelerinin avantajları sıralanırken hep girişimci ve yenilikçi olduklarından söz edilir. Ama görünen o ki, birçok vakıf üniversitesi için girişimcilik ve yenilikçilik reklamda kalmıştır, ve bu üniversiteler objektif bir sıralamada ilk 25’e bile girememektedirler. Bu üniversitelerin ne kadar “oturmuş” olduklarını okuyucuya bırakıyorum.

URAP sıralaması http://tr.urapcenter.org/2013/2013_t6.php: Diğer bir kapsamlı üniversite sıralaması ise ODTÜ’ye bağlı olan URAP araştırma laboratuvarı tarafından yapılmaktadır. URAP sıralaması 9 kritere göre yapılmaktadır: makale sayısı, öğretim üyesi başına düşen makale sayısı, atıf sayısı, öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı, toplam bilimsel doküman sayısı, öğretim üyesi başına düşen bilimsel doküman sayısı, doktora öğrencisi sayısı, doktora öğrenci oranı, ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı. İstanbul vakıf üniversitelerinin 2013 sıralamasına ve (2013 itibarı ile) bu üniversitelerin yaşlarına bakalım:

TR Vakıf Sıra	Üniversite	Yaş
1	SABANCI	19
3	KOÇ	21
5	FATİH	17
7	DOĞUŞ	16
8	YEDİTEPE	17
11	ÖZYEĞİN	5
12	BİLİM	7
14	BAHÇEŞEHİR	15
15	KADİR HAS	16
16	MALTEPE	16

TR Vakıf Sıra	Üniversite	Yaş
devam		
17	KÜLTÜR	16
18	IŞIK	17
20	TİCARET	12
22	BİLGİ	19
23	HALIÇ	15
24	OKAN	14
25	BEYKENT	16
28	AYDIN	10
29	AREL	6

URAP gibi kapsamlı bir sıralamada eski ve oturmuş üniversitelerin yukarılarda, yenilerin ise aşağılarda olmasını bekleriz. Fakat yukarıdaki tablo bu hipotezi desteklememektedir. Örneğin, sıralamaya giren en genç üniversite olan Özyeğin, listedeki 19 İstanbul vakıf üniversitesi arasında 6. sıradadır, ve en eski vakıf üniversitelerinin bazıları ise aşağı sıralardadırlar. 5 yaşındaki Özyeğin'in ilerleyen yıllarda daha yukarı çıkması sürpriz olmaz. Fakat 15+ yaşındaki bir üniversitenin daha yukarılara çıkmasını beklemek için makul bir neden yoktur—tam tersine, yeni kurulan ve daha bu listeye dahil olmayan iddialı üniversitelere geçilme ihtimali oldukça yüksektir. Demek ki oturmuş üniversiteleri değerlendirirken hangi seviyeye oturmuş olduklarına dikkat etmek gerekmektedir.

UTD İşletme Fakülteleri Sıralaması <http://jindal.utdallas.edu/the-utd-top-100-business-school-research-rankings/>: Şimdi de alan bazlı bir sıralama için University of Texas at Dallas'ın yaptığı işletme fakülteleri sıralamasına bir göz atalım. Bu sıralama, dünyanın en prestijli 24 dergisinde yapılan yayınların sayısı baz alınarak yapılmaktadır. 2009-2013 yılları arasındaki 5 yıllık süre içinde tüm Türk üniversitelerinin dünyanın en prestijli 24 dergisinde kaçar yayın yaptığını aşağıdaki tabloda görebiliriz:

Sıra	Üniversite	Makale	Skor
1	Koç	22	8.70
2	Özyeğin	15	5.29
3	Sabancı	7	3.58
4	Bilkent	5	2.67
5	Hacettepe	1	0.33
6	ODTU	1	0.17
6	Akdeniz	1	0.17

Tabloda da görüldüğü gibi en prestijli dergilerde sadece 7 Türk işletme fakültesinden araştırmacılar yayın yapabilmişlerdir ve resim çok nettir: Türkiye'nin makale sayısının %85'i İstanbul'daki 3 vakıf üniversitesinden gelmektedir. Bu liste içerdiği üniversiteler kadar içermediği üniversiteler açısından da göz açıcı niteliktedir. Eski ve oturmuş olduğu düşünülen diğer İstanbul vakıf üniversiteleri bu listede yoktur. Başka bir deyişle, 5 yıl boyunca diğer tüm Türkiye üniversiteleri dünyanın en prestijli işletme dergilerinde bir tek makale bile çıkaramamışlardır. Tekrar etmekte yarar var, oturmuş üniversitelerin hangi seviyeye oturduğuna dikkat etmek gerekir. En prestijli dergilerde yayın yapamadığını defalarca kanıtlamış bir üniversitenin ne kadar eski olduğu önemli midir?

TÜBİTAK Bilim Ödülleri <http://oduller.tubitak.gov.tr/>: Son bir sıralama için son 10 yılda TÜBİTAK Bilim Ödülleri hangi üniversitelerde görevli öğretim üyelerinin aldıklarına bakalım. TÜBİTAK sitesinde Bilim Ödülü şu şekilde tanımlanmakta: “Ülkemizde yaptığı çalışmalarla bilime uluslararası düzeyde önemli katkılarda bulunmuş, hayattaki bilim insanlarına verilmekte olan Bilim Ödülü...” Maalesef TÜBİTAK sitesinde sadece ödül alanların listesi bulunmakta, fakat görev yaptıkları üniversitelerin listesi bulunmamakta. Dolayısıyla, aşağıdaki sıralamayı çıkarabilmek için ödül alanlar listesindeki her akademisyen için web araştırması yapmak gerekti—yani bu sıralamayı başka bir yerde göremeyebilirsiniz ama biraz vaktiniz varsa siz de çıkarabilirsiniz. 2005-2014 yılları arasında toplam 26 TÜBİTAK Bilim Ödülü verilmiş. Bu ödüllerin ikisi yurt dışında görevli akademisyenlere gitmiş. Kalan 24 ödülün üniversitelere dağılımı:

Üniv	Ödül
Koç	7
Bilkent	5
ODTÜ	2
Hacettepe	2
Anadolu	2
Sabancı	1
Ankara	1
Erciyes	1
Ege	1
Harran	1
İTÜ	1

Kanımcı bu sıralama en az yukarıdaki diğer sıralamalar kadar önemlidir, çünkü Türkiye'nin en saygın bilim kuruluşu tarafından verilen bir ödülün son 10 yıllık özetini içermektedir. Türkiye'deki üniversitelerin akademik performanslarını yakından izlemeyenlere bu tablo çok şaşırtıcı gelebilir. Fakat THE'nin (<http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014/one-hundred-under-fifty>) "50 yaşından küçük en iyi 100 üniversite" sıralamasına Türkiye'den sadece Bilkent ve Koç'un girdiğini bilenler pek şaşırmamışlardır. Peki köklü ve oturmuş olduğu düşünülen XYZ üniversitesi (yukarıdaki 11 üniversitenin dışında kalan onlarca üniversiteden herhangi birisi--ismini siz koyun) bu tabloda neden yoktur? Ülkenin en başarılı akademisyenleri arasına 10 yıl boyunca bir tek akademisyen bile sokamayan bir üniversitenin seviyesi hakkında ne söyleyebiliriz? 20 veya 30 yıllık bir üniversite bu listeye girememiş ise, bu üniversitenin bundan sonraki 10 yılda bu listeye girme ihtimali nedir? Peki yukarıdaki tablodaki Türkiye'nin en genç 3 üniversitesinden ikisinin ilk iki sırada olması yeni üniversite riski konusunda bize ne söyler?

Risk ve getiri

Bu son bölümde üniversiteler ile finansal piyasalar arasında bir analogi kurmak istiyorum. Üniversite taban puanlarını hisse senedi fiyatı olarak düşünebilirsiniz. Üniversitenin tanınırlığı arttıkça, üniversite akademik başarılarına imza atıkça, üniversitenin hocaları ses getiren projeler ve ödüller getirdikçe, mezunlar başarılı oldukça üniversitenin taban puanının yükselmesi beklenir. Tipik olarak yeni açılan bir üniversitenin taban puanı zaman içinde yükselir ve belirli bir platoya oturur. "Oturmuş" üniversite denildiğinde anlaşılan da taban puanları artık fazla değişmeyen (yani fiyatı/değeri belli) üniversitedir.

Yeni açılan üniversitenin puanı zaman içinde yükselecek ise, ilk yıl bu üniversiteye girenler (inşaat terminolojisinde "temelden girenler") zaman içinde değerlendirilecek olan bir servisi düşük fiyattan alma fırsatına sahip olacaklardır. Yatırımın mantığı da budur zaten—aldığınız hisselerin zaman içinde değerlendirilmesi. İlk yıl tam burs alınabilen bir puan ile ikinci yıl belki sadece %75 burs alınabilecek, üçüncü yıl ise ancak %50 burs alınabilecektir. Özetle, yeni açılan bir üniversitenin puanları yükseldikçe ilk yıl girenlerin aldığı artık değer ortaya çıkacaktır. Bu teorik modelin pratik örneğini yakın geçmişte Özyeğin Üniversitesi'nde gördük.

Yeni açılan üniversiteyi öne çıkaran bir faktör de genellikle yeni açılan vakıf üniversitelerinin ilk yıllarında yüksek oranda burs vermeleridir. Dolayısıyla, ilk yıl yeni açılan bir üniversitede belki de ikinci veya üçüncü yıl bulunamayacak oranlarda burs fırsatları vardır. Bu yüksek bursları üniversitenin toplumdaki risk algısını kırabilmek için verdiği bir fiyat iskontosu olarak değerlendirmek mümkündür.

Sonuç

Her kararda bir risk vardır. Karar öğrencinin kariyeri için önemli bir karar ise, bu risklerin üzerinde dikkatle durulmalıdır. Umuyorum bu yazıda önerdiğim riskleri değerlendirme yaklaşım ve ortaya koyduğum veriler üniversite seçimi sürecinde öğrenci ve ailelerine yardımcı olacaktır.

2014 yılında MEF Üniversitesini seçen öğrencilerin çok doğru bir karar verdiğini düşünüyorum. Onlarla birlikte başaracağız!

Yukarıdaki yazıyı yazdığım günden bu yana aradan geçen 11 ayda neler değişti? MEF Üniversitesi'nin yeni üniversite riskinde ne türlü değişiklikler oldu?

2014 yerleştirme sonuçları MEF Üniversitesi için çok olumlu idi:

- Doluluk ve kayda dönüşüm oranımız %98.5 oldu.
- Yerleşen öğrencilerin %73'ü adayların en üst %10'lük diliminden geldi.
- Bu istatistiklerde vakıf üniversiteleri arasında İstanbul ikincisi ve Türkiye üçüncüsü olduk.
- Birçok programda sıralamamız tahminlerin üzerinde idi. Örneğin benim bölüm başkanı olduğum endüstri mühendisliğinde taban puanlara göre tam burslu kategoride 30 İstanbul vakıf üniversitesi "endüstri mühendisliği" programı arasında 8., %75 burs kategorisinde 8 okul arasında birinci, %50 burs kategorisinde ise 24 program arasında 4. olduk.
- Küçük kontenjan veya çok az sayıda program ile açılan birkaç üniversite dışında, açılış yılında bundan daha iyi bir performans gösteren vakıf üniversitesi olmadı.

Görünen o ki, 2014'te yerleşen aday öğrenciler toplumun "yeni üniversite riski" algısına pek önem vermediler.

Mezun verene kadar "yeni üniversite" algısı tümüyle ortadan kalkmayabilir, fakat adayların kararlarına etkisi hızla azalacak. Kanımca taban puanlar da buna paralel olarak yükselecek.

Peki 2014 Temmuzunu ile 2015 Temmuzunu kıyaslırsak, MEF Üniversitesi ne durumda?

	2014	2015
Üniversitenin yaşı	0	1
Öğrenci sayısı	0	518
Öğretim üyesi sayısı (Eylül)	49	64 (ve artacak)
Hazırlık okutmanı	27	43
Program sayısı	12	16 (ve artacak)
İnşaat	Bitmemişti	Bitti
UNIQ İstanbul	Açılmamıştı	Açık
Metrodan/ya servis	Yoktu	Var
Flipped classroom	Sadece bir fikir	Bir yıllık deneyim
Kütüphane	Boştu, içinde tanıtım yaptık	Dolmaya başladı
İstifa eden öğr üyesi sayısı	0	0
3+2 için yabancı ortak sayısı	0	14 (ve artacak)
Burs oranı	%64	%61
Erasmus Beyannamesi	Yoktu	Var
Laboratuvar	Yoktu	4 (ve artacak)
Öğrenci Kulübü	0	21
Spor Takımı	0	14